

ASOCIAȚIA OBȘTEASCĂ
SOMATO

CONVENȚIA ONU PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

.....Convenția ONU privind
Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
este un tratat internațional care
stabilește drepturile persoanelor cu
dizabilități și obligațiile statelor-părți
de a promova, proteja și asigura
drepturile acestor persoane.....

Broșura respectivă a fost editată
cu suportul financiar al
Ambasadei Finlanda în România.

CONVENȚIA PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Optimismul este motto-ul din viața noastră. Ascultă prietene și voi toți prietenii mei. Să fie motto-ul vostru iubirea și credința. Dacă aveți prieteni cu dizabilități, Stai aproape de ei, pentru a le oferi protecție, Insuflați-le optimism și dragoste de viață Spuneți-le că-și pierd spiritul doar fricoșii, Curajoșii, însă, sunt încăpățânați și persistenți. Să trăim cu speranță. Zâmbetul ne va uni. În viața nu există nici un loc pentru disperare și în disperare nu pot trăi.

*Djavan Djihad Medhat 13
ani, Irak*

Ce este Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități?

Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități este un tratat internațional care stabilește drepturile persoanelor cu dizabilități și obligațiile statelor-părți de a promova, proteja și asigura drepturile acestor persoane. Acesta stabilește standarde noi privind accesul persoanelor cu dizabilități la informație, educație, muncă, spațiu public, etc.

Statele au negociat Convenția cu participarea organizațiilor societății civile, instituțiilor naționale privind drepturile omului și organizațiilor interstatale. Adunarea Generală a ONU a adoptat Convenția pe data de 13 decembrie 2006 și ea a fost deschisă pentru semnare la 30 martie 2007, zi în care a fost semnată și de Republica Moldova. Statele care au ratificat Convenția își asumă obligația legală de a respecta standardele prevăzute de aceasta.

De ce Convenția este unică?

Convenția este primul instrument juridic obligatoriu care vizează direct drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități, oferind un nivel de protecție fără precedent.

- ✚ Convenția stabilește standarde universale minime de acțiune, precum și pași concreți care ar asigura incluziunea persoanelor cu dizabilități în toate domeniile de activitate.
- ✚ Convenția, la fel, stabilește două mecanisme de implementare: Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, constituit pentru a monitoriza implementarea Convenției; Conferința Statelor-Membre, constituită pentru discutarea problemelor legate de aplicarea ei în practică.
- ✚ Tratatul prevede crearea unor structuri naționale independente responsabile pentru implementare și monitorizare. Persoanele cu dizabilități și reprezentanții organizațiilor persoanelor cu dizabilități urmează să fie membrii acesteia.

Ce sunt legile?

Legile sunt niște reguli care toată lumea trebuie să le urmeze pentru ca oamenii să trăiască în respect reciproc și de securitate.

Ce înseamnă a ratifica?

Conform dicționarului explicativ „a ratifica” semnifică a-și manifesta printr-un act acordul de a fi parte la un tratat, la o convenție, etc. Guvernele care au ratificat Convenția sunt de acord să depună toate eforturile pentru punerea în aplicare a dispozițiilor din Convenție.

Care sînt articolele stipulate în Convenție?

Articolul 1 // Scop

Acest articol prezintă obiectivul principal al Convenției, care este de a promova, proteja și asigura exercitarea deplină și egală a tuturor persoanelor cu handicap, inclusiv copiii, toate drepturile omului și libertățile fundamentale.

Articolul 2 // Definiții

Acest articol oferă o listă de cuvinte care au definițiile specifice, în contextul prezentei convenții. De exemplu:

❖ „**Limbaj**” include limbajele vorbite și ale semnelor și alte forme de limbaje non-verbale.

❖ „**Adaptare rezonabilă**” înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Articolul 3 // Principii generale

Principiile prezentei Convenții sunt:

- a) Respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri, și a independenței persoanelor;
- b) Nediscriminarea;
- c) Participarea și integrarea deplină și efectivă în societate;
- d) Respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității;
- e) Egalitatea de șanse;
- f) Accesibilitatea;
- g) Egalitatea între bărbați și femei;
- h) Respectul pentru capacitățile de evoluție ale copiilor cu dizabilități și respectul pentru dreptul copiilor cu dizabilități de a-și păstra propria identitate.

Articolul 4 // Obligații generale

Legislația nu ar trebui să includă legi care discriminează persoanele cu handicap. Dacă este necesar, Autoritățile ar trebui să adopte noi legi pentru a proteja drepturile persoanelor cu handicap și să aplice aceste legi în practică. În cazul în care legile anterioare

sunt discriminatorii, autoritățile ar trebui să le schimbe.

În procesul de elaborare a noilor legi și politici, guvernele ar trebui să se consulte cu persoanele cu handicap, inclusiv cu copiii cu handicap.

Articolul 5 // Egalitatea și nediscriminarea

Toate persoanele sunt egale în fața legii și sub incidența legii, și au dreptul fără nici-un fel de discriminare la protecție egală și beneficiu egal al legii. Se interzice toate tipurile de discriminare pe criterii de dizabilitate și se garantează tuturor persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă împotriva discriminării de orice fel.

Articolul 6 // Femei cu dizabilități

Este recunoscut faptul că femeile și fetele cu dizabilități sunt supuse discriminărilor multiple. Se vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura pe deplin dezvoltarea, progresul și implicarea femeilor pentru ca acestea să-și exercite și să se bucure de drepturile și libertățile fundamentale ale omului

Articolul 7 // Copii cu dizabilități

Se vor lua toate măsurile necesare pentru a se asigura că minorii cu dizabilități se bucură pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în condiții de egalitate cu ceilalți copii. Se va asigura copiilor cu dizabilități dreptul de a-și exprima liber opiniile în toate aspectele ce îi privesc, ținând seamă de opiniile lor în funcție de vârstă și gradul de maturitate, în condiții de egalitate cu ceilalți copii, și că, în realizarea acestui drept.

«Formația-rok a copiilor cu dizabilități»,

Valeria D'Avola, 13 ani, Italia

Articolul 8 // Creșterea gradului de conștientizare

Se vor adopta măsuri imediate, eficiente și adecvate pentru creșterea gradului de conștientizare în societate, inclusiv la nivelul familiei, în legătură cu persoanele cu dizabilități și pentru promovarea respectării drepturilor și demnității acestora, pentru combaterea stereotipurilor, prejudecăților și practicilor dăunătoare la adresa persoanelor cu dizabilități, inclusiv cele pe criterii de sex și vârstă, în toate domeniile vieții.

Articolul 9 // Accesibilitate

Pentru a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții, se vor lua măsurile adecvate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte

facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele urbane, cât și rurale.

Articolul 11 // Situații de risc și urgențe umanitare

Se vor lua toate măsurile necesare pentru a asigura protecția și siguranța persoanelor cu dizabilități în situații de risc, inclusiv în situații de conflict armat, de urgențe umanitare și de apariție de dezastre naturale.

„Pace fiecărui copil” Ani Verdean, 8 ani, Armenia

Articolul 12 // Recunoaștere egală în fața legii

Persoanele cu dizabilități au dreptul la recunoașterea, oriunde s-ar afla, a capacității lor juridice. Se va asigura accesul persoanelor cu dizabilități la sprijinul de care ar putea avea nevoie în exercitarea capacității lor juridice. Se vor lua toate măsurile adecvate și eficiente

pentru a asigura dreptul egal al persoanelor cu dizabilități de a deține sau moșteni proprietăți, de a-și gestiona propriile venituri și de a avea acces egal la împrumuturi bancare, ipoteci și alte forme de credit financiar și se vor asigura că persoanele cu dizabilități nu sunt deposedate în mod arbitrar de bunurile lor.

Articolul 13 // Accesul la justiție

Se va asigura accesul la actul de justiție pentru persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, inclusiv prin asigurarea de ajustări de ordin procedural și adecvate vârstei, pentru a le facilita un rol activ ca participanți direcți și indirecti, inclusiv ca martori, în toate procedurile legale, inclusiv etapele de investigație și alte etape preliminare.

Articolul 14 // Libertatea și siguranța persoanei

Se va asigura că persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți se bucură de dreptul la libertate și siguranță a persoanei, nu sunt lipsite de libertate în mod ilegal sau arbitrar și că orice lipsire de libertate

se face conform legii și că existența unei dizabilități nu va justifica în nici un fel lipsirea de libertate.

Articolul 15 // Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unei fel de pedeapsă sau de tratament crud, inuman sau degradant

Se vor lua toate măsurile legislative, administrative, judiciare sau alte măsuri pentru a preveni ca persoanele cu dizabilități să fie supuse torturii, tratamentelor ori pedepselor crude, inumane sau degradante, în condiții de egalitate cu ceilalți.

Articolul 16 // Nimeni nu poate fi supus exploatării, violenței și abuzului

Se vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale, educaționale și alte măsuri adecvate, pentru a proteja persoanele cu dizabilități, atât în familie, cât și în afara acesteia, împotriva tuturor formelor de exploatare, violență și abuz, inclusiv împotriva celor pe criterii de sex.

Articolul 17 // Protejarea integrității persoanei

Fiecare persoană cu dizabilități are dreptul de a-i fi respectată integritatea fizică și mintală,

În condiții de egalitate cu ceilalți.

Articolul 18 // Libertatea de mișcare și cetățenia

Se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la libertatea de mișcare, la libertatea de a-și alege reședința și dreptul la o cetățenie, în condiții de egalitate cu ceilalți.

Articolul 19 // Viață independentă și integrare în comunitate

Se recunoaște dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți, se vor lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia.

Articolul 20 // Mobilitatea personală

Se facilitează mobilitatea persoanelor cu dizabilități în modul și în momentul ales de acestea și la un cost accesibil, accesului lor la mijloace, dispozitive de mobilitate, tehnologii de asistare și forme active de asistență și de intermediere de calitate.

Articolul 21 // Libertatea de expresie și opinie și accesul la informație

Se iau toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul la libertatea de expresie și opinie, inclusiv libertatea de a căuta, primi și împărtăși informații și idei, în condiții de egalitate cu ceilalți, prin toate formele de comunicare alese de ele.

Articolul 22 // Dreptul la viață personală

Nici o persoană cu dizabilități, indiferent de locul sau tipul de reședință, nu va fi supusă intruziunii arbitrare sau nelegale în viața personală, familia, căminul sau corespondența sa, sau în alte tipuri de

comunicare ori atacurilor ilegale la onoarea și reputația sa. Persoanele cu dizabilități au dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea intruziuni sau atacuri.

Articolul 23 // Respectul pentru cămin și familie

Se vor lua măsuri eficiente și adecvate pentru a elimina discriminarea împotriva persoanelor cu dizabilități în toate chestiunile referitoare la căsătorie, familie, statutul de părinte și relațiile inter-personale, în condiții de egalitate cu ceilalți

Articolul 24 // Educația

Se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la educație. În vederea realizării acestui drept, fără discriminare și cu respectarea principiului egalității de șanse, se va asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă a acestor persoane.

Articolul 25 // Sănătatea

Persoanele cu dizabilități au dreptul să se bucure de cea mai bună stare de sănătate, fără discriminare pe criteriile de dizabilitate. Se vor lua toate măsurile adecvate pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la servicii de sănătate care acordă atenție problemelor specifice de gen, inclusiv

refacerea stării de sănătate.

Articolul 26 // Abilitare și reabilitare

Se vor lua măsurile eficiente și adecvate, inclusiv prin sprijinul reciproc între persoane cu aceleași probleme, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să obțină și să-și mențină maximum de autonomie, să-și dezvolte pe deplin potențialul fizic, mintal, social și profesional și să realizeze o deplină integrare și participare în toate aspectele vieții. În acest scop, se vor organiza, consolida și extinde servicii și programe de abilitare și reabilitare complexe, în special în domeniul sănătății, încadrării în muncă, educației și serviciilor sociale.

Articolul 27 // Munca și încadrarea în câmpul muncii

Se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități de a munci în condiții de egalitate cu ceilalți. Aceasta include dreptul la oportunitatea de a-și câștiga existența prin exercitarea unei activități liber alese sau acceptate pe piața muncii, într-un mediu de lucru deschis, inclusiv și accesibil

persoanelor cu dizabilități. Se va proteja și promova dreptul la muncă, inclusiv pentru cei care dobândesc o dizabilitate pe durata angajării, prin luarea de măsuri adecvate,

inclusiv de ordin legislativ.

„O zi din viața mea” Pedro Hose Rivera, Nicaragua

Articolul 28 // Standarde de viață și de protecție socială adecvate

Se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la un standard adecvat de viață pentru ele și familiile lor, inclusiv la alimentație, îmbrăcăminte și locuință adecvate și la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai și se vor lua măsurile adecvate pentru a proteja și

promova exercitarea acestui drept fără discriminare pe criterii de dizabilitate. La fel, se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la protecție socială și posibilitatea de a se bucura de acest drept fără discriminare pe criterii de dizabilitate și vor lua măsurile adecvate pentru a proteja și promova respectarea acestui drept.

Articolul 29 // Participarea la viața politică și publică

Se va garanta persoanelor cu dizabilități drepturi politice și posibilitatea de a beneficia de acestea, în condiții de egalitate cu alții.

Articolul 30 // Participarea la viața culturală, activități recreative, timp liber și sport

Se recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa, în condiții de egalitate cu ceilalți, la viața culturală și vor lua toate măsurile adecvate pentru aceasta.

Articolul 31 // Statistici și colectarea datelor

Statele-părți se angajează să colecteze informațiile corespunzătoare, inclusiv date statistice și de cercetare, pentru a avea posibilitatea să formuleze și să implementeze

politici care să conducă la intrarea în vigoare a prezentei Convenții.

Articolele 32-50 // Cooperarea, monitorizarea și punerea în aplicare a Convenției

În total, **Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități** este compusă din 50 de articole. Articolele 32-50 precizează că, persoanele cu dizabilități, organizațiile lor și guvernele ar trebui să coopereze pentru a asigura respectarea deplină a drepturilor tuturor persoanelor cu dizabilități.

Tatev Danilean, 15 ani Armenia

Referințe bibliografice

1. People with Intellectual Disabilities: An Overview of the Situation in Central and Eastern Europe, Open Society Mental Health Initiative 2006, <http://www.osmhi.org/contentpics/202/MHIREportEdEmp3Octpdf>
2. Articolul 35. Rapoartele Statelor Participante „Fiecare Stat Participant prezintă Co- misiiei, prin Secretarul General al Națiunilor Unite, un raport cuprinzător referitor la măsurile întreprinse, pentru a onora obligațiile prezentei Convenții și progresul realizat în urma acestor măsuri, la doi ani de la data intrării în vigoare a prezentei Convenții pentru Statul Participant implicat”.
3. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (a fost semnată de Republica Moldova la 30.03.2007. Vezi: Abordări ale Excluziunii Sociale în Republica Moldova, Aspecte metodologie și analitice, Chișinău 2010
4. Framework Directive on Employment Discrimination 2000/78/EC Grupul canadian condus de Patrick Fougeyrollas in domeniul clasificarii si a dizabilitatii <http://cihi.ca/cihiweb/en/downloads/Patrick%20Fougeyrollas%20%20ICF%20in%20Surveys.pdf>
5. Inițiativa pentru ratificarea Convenției ONU (CRPD), <http://www.advocacy.md/index.php?l=ro&a=46>
Disabilities in EU 25. Policy Brief, February (I), 2008, European Center, in http://www.euro.centre.org/data/1201610451_25081pdf

- 6.** Maria Vremiș, Viorica Toartă, Anatolii Rojco, Diana Cheianu-Andrei, Abordări ale Excluziunii Sociale în Republica Moldova, Aspecte metodologie și analitice, Chișinău 2010, p.82
- 7.** Politici educaționale pentru elevii de risc și cei cu dizabilități din țările Europei de Sud-Est. Moldova. Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) (în original a fost publicat de către OCDE în limba engleză cu titlul:
- 8.** Synthesis Report and Chapter 6 Moldova in Education Policies for Students at Risk and those with Disabilities in South Eastern Europe: Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Kosovo, FYR of Macedonia, Moldova, Montenegro, Romania and Serbia. Vezi:
<http://www.oecd.org/dataoecd/17/29/38614255.pdf>
- 9.** Programul Global de Acțiuni adoptat prin Rezoluția Adunării Generale 37/53 din 3 decembrie 1982
- 10.** Raport privind realizarea Programului național de reabilitare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2007 – 2009, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 459 din 25.04.2007
- 11.** Rezoluția Adunării Generale 37/53 din 3 decembrie 1982 Sondaj Eurobarometru 54.2 și raportul Eurostat: pentru persoanele cu handicap și participarea socială în Europa, ediția 2001
- 12.** Strategia Națională “Educație pentru toți”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.410, din 04 aprilie 2003 Strategia Națională privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități 2010-2013.

13. Analiza cost beneficiu. Studiu de fezabilitate MMPSF, 2009, cu suportul financiar PNUD <http://www.edu.md/files/unsorted/5.%20Strategia%20nacionala%20%20Educatie%20pentru%20toti,%202004-2015.doc>